

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
(ύλη Α΄ Λυκείου)

A. ΚΕΙΜΕΝΟ

Η Συνομιλία

Ανάμεσα στ' άλλα που έχουν χαθεί στη σύγχρονη εποχή είναι και η συνομιλία. Χρειάζεται κάποια γαλήνη και μια ιδιαίτερη αγωγή νου και ψυχής, για να υπάρξει ο αληθινός διάλογος, η προσφορά και η αντιπροσφορά. Ανήκουμε στους λαούς που έχουν μιλήσει πολύ, που και σήμερα ακόμη μιλούν πολύ. Ο κλασικός ελληνικός κόσμος ανύψωσε την έμφυτη ροπή των λαών της μεσογειακής μεσημβρίας* σε μια δύσκολη και θαυμαστή τέχνη. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως πρώτος αυτός ανακάλυψε ή εφεύρε τη συνομιλία και την επροίκισε με τόσο περιεχόμενο, με τέτοια περιωπή, ώστε τα πρότυπα που μας άφησε απομένουν ανεπανάληπτα. Οι πλατωνικοί διάλογοι αποτελούν πραγματική αποθέωση της συνομιλίας. Φυσικά, εδώ πρόκειται για μια οργανωμένη και προσχεδιασμένη συνομιλία. Ο διάλογος ξεκινάει από την απλή ανταπόκριση ανάμεσα σε δυο ή σε περισσότερους ανθρώπους, για να γίνει μια μορφή τέχνης. Έχει χάρη, κομψότητα, ευγένεια, είναι «παιγνιώδης» και συνάμα βαθύς. Αισθάνεται κανείς ότι τον κινεί η μεγάλη χαρά της δημιουργίας. Γίνεται αισθητική απόλαυση και ψυχική λύτρωση και πνευματική ανάταση.

Ο λόγος όμως, τώρα, δεν είναι γι' αυτή την καλλιτεχνική μορφή του διαλόγου, αλλά για την ικανότητα των ανθρώπων να συνομιλούν. Εκείνο που έχει σήμερα χαθεί είναι η χαρά της συνομιλίας. Μπορεί να εξακολουθούμε να συζητούμε, να «κουβεντιάζουμε», αλλά έχουμε ξεμάθει να συνομιλούμε. Και δεν είναι μόνο που λείπουν οι ευκαιρίες. Γιατί οι ευκαιρίες, όταν υπάρχουν, ξοδεύονται σε ασυλλόγιστες φλυαρίες. Η συνομιλία είναι μια φυσική οργάνωση του λόγου· ξετυλίγεται με κάποιο ρυθμό, με κάποια προσοχή, χωρίς αυθάδεις διακοπές, χωρίς αποκλίσεις.

Η σύγχρονη «συνομιλία» αποτελεί θρασύτατη κυριολεξία του όρου. Μιλούν όλοι μαζί και χωρίς ο ένας να προσέχει τον άλλον, οι αποκρίσεις δεν έχουν συνέπεια και ενότητα· ο καθένας ζητεί να επιβάλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με την ισχύ των επιχειρημάτων του και τη στερεότητα των απόψεών του. Έτσι, η συνομιλία πολύ σύντομα καταλήγει στην οχλαγωγία.

Το πνεύμα, αν δεν είναι μοναχικό και απάνθρωπο, και τούτο σπανιότατα συμβαίνει, για να μπορέσει να ανθοφορήσει και να καρποφορήσει χρειάζεται την περιρρέουσα ατμόσφαιρά του, την ενθάρρυνση και τη θαλπωρή. Μια συνομιλία, ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν κάτι να πουν και που κατέχουν τον τρόπο να το πουν, δεν είναι μόνο μια μεγάλη αισθητική χαρά, είναι και μια πολύτιμη συγγυμνασία ψυχής και νου. Μέσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις, συμβαίνει πολλές φορές ιδέες που θα έμεναν αγέννητες να βρουν μορφή, εκφράσεις της τύχης να αποκτήσουν στερεότητα, ακόμη και έργα σπουδαία να κυοφορηθούν.

Όπως η επιστολογραφία έτσι και η συνομιλία είναι μορφές του παρελθόντος. Ο ασθματικός ρυθμός του σύγχρονου βίου και το προοδευτικό άδειασμα της ψυχής στενεύουν τα όρια της επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους. Και η συνομιλία είναι ένας θαυμάσιος τρόπος επικοινωνίας, όταν διεξάγεται με άδολη διάθεση, χωρίς ματαιοδοξία και χωρίς καχυποψία, όταν αφήνονται οι ψυχές να πλουτίσουν το λόγο με το πολυτιμότερό τους περιεχόμενο.

I. Μ. Παναγιωτόπουλος, *Ο Σύγχρονος Άνθρωπος. Δοκίμια* (διασκευή).

* Εννοεί τους λαούς του σημερινού Ευρωπαϊκού Νότου.

B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας δίπλα σε κάθε περίοδο λόγου τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**».

- α) Η ευρύτερη καλλιέργεια δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διεξαγωγή γόνιμου διαλόγου.
- β) Οι πλατωνικοί διάλογοι δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως μια καλλιτεχνική μορφή διαλόγου.
- γ) Στις σύγχρονες συνομιλίες οι άνθρωποι εστιάζουν σε ουσιαστικά και καίρια ζητήματα.
- δ) Στις μέρες μας σε κάθε επικοινωνία οι συνομιλητές προσπαθούν να επιβληθούν με τη δύναμη των θέσεων τους και τη σταθερότητα των ισχυρισμών τους.
- ε) Μια ουσιαστική συνομιλία αποτελεί προϋπόθεση για τη γένεση σημαντικών δημιουργημάτων.

(10 μονάδες)

2. «Αισθάνεται κανείς ότι τον κινεί η μεγάλη χαρά της δημιουργίας», «ο καθένας ζητεί να επιβάλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με την ισχύ των επιχειρημάτων του και τη στερεότητα των απόψεών του», «Μέσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις, συμβαίνει πολλές φορές εκφράσεις της τύχης να αποκτήσουν στερεότητα, ακόμη και έργα σπουδαία να κυοφορηθούν».

Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις δευτερεύουσες προτάσεις των παραπάνω περιόδων, να δικαιολογήσετε τη χρήση του και να το μετατρέψετε στο αντίθετο είδος.

(10 μονάδες)

3. Να εντοπίσετε στο κείμενο πέντε διαφορετικές διαρθρωτικές λέξεις και να δηλώσετε τι είδους νοηματική σχέση συνοχής εξασφαλίζει η καθεμιά.

(10 μονάδες)

4. Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της πρώτης παραγράφου (Ανάμεσα στ' άλλα...και πνευματική ανάταση) του κειμένου.

(3 μονάδες)

5. Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Πώς δικαιολογείται η συγκεκριμένη επιλογή του συγγραφέα;

(7 μονάδες)

6. Να γράψετε από ένα **μονολεκτικό συνώνυμο** για κάθε υπογραμμισμένη λέξη του κειμένου (χρειάζεται, ανήκουμε, ξοδεύονται, αυθάδεις, άδολη) και ένα **μονολεκτικό αντώνυμο** για κάθε λέξη που σημειώνεται με έντονη γραφή στο κείμενο (έμφυτη, προσχεδιασμένη, λύτρωση, κυριολεξία, ενθάρρυνση).

ΛΕΞΕΙΣ	ΣΥΝΩΝΥΜΑ	ΛΕΞΕΙΣ	ΑΝΤΩΝΥΜΑ
χρειάζεται		έμφυτη	
ανήκουμε		προσχεδιασμένη	
ξοδεύονται		λύτρωση	
αυθάδεις		κυριολεξία	
άδολη		ενθάρρυνση	

(20 μονάδες)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Το σχολείο σας διοργανώνει μια εκδήλωση για την απουσία γόνιμου διαλόγου στο πλαίσιο της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Ως εκπρόσωπος των μαθητών της τάξης σας αναλαμβάνετε σε μια ομιλία προς τους συμμαθητές και τους καθηγητές σας να αναφέρετε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή εποικοδομητικού διαλόγου κατά τη διάρκεια των μαθημάτων μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών αλλά και τη συμβολή του διαλόγου στην επίλυση των προβλημάτων μέσα στο σχολικό περιβάλλον. (300 λέξεις)

(40 μονάδες)